

EURÓPSKA ÚNIA

Výbor regiónov

Nová zmluva pre EÚ: nová úloha pre regióny a miestne orgány

Zhromaždenie EÚ združujúce regionálnych a miestnych zástupcov

1 Výbor regiónov dnes: rastúca úloha

„Sme veľvyslancami Európy v regiónoch, mestách a obciach a sprostredkovateľmi ich názorov v rámci európskej diskusie. S našimi spoluobčanmi vedíme priamy dialóg o výsledkoch, ktoré Európa dosiahla, a o úlohách, ktoré prinesie budúcnosť, a pomáhame vysvetľovať a informovať o praktickom uplatňovaní a územnom dosahu politiky Spoločenstva.“

Vyhlasenie o poslaní VR

Výbor regiónov – Zhromaždenie EÚ združujúce regionálnych a miestnych zástupcov – sa už od svojho vytvorenia v roku 1994 snaží o to, aby bola Európa demokratickejšia, transparentnejšia a inkluzívnejšia. Hlavným cieľom výboru vždy bolo pomáhať pri vytváraní Európskej únie, ktorá je s Európanmi prepojená a má ich podporu.

Lisabonská zmluva, ktorá nadobudla účinnosť 1. decembra 2009, je dôležitým krokom smerom k vzájomnej spolupráci všetkých úrovní verejnej správy v Európe. Mala by posilniť zásadu, že rozhodnutia sa prijímajú na úrovni čo najbližšej k ľuďom, ktorých ovplyvňujú – túto zásadu EÚ nazýva „subsidiarita“.

Zmluva výslovne uznáva – po prvýkrát – zásadu regionálnej a miestnej samosprávy v rámci členských štátov EÚ. V rámci zásady subsidiarity tiež prikladá väčší význam miestnej a regionálnej úrovni.

Zmluva zabezpečuje, že vypracovanie nových právnych predpisov EÚ začne po dôkladnom zvážení miestneho a regionálneho dosahu všetkých návrhov. Zároveň dáva Výboru regiónov viac právomocí na monitorovanie návrhu právneho predpisu počas všetkých štádií legislatívneho procesu. Zmluva poskytuje Zhromaždeniu EÚ združujúcemu regionálnych a miestnych zástupcov viac politických a právnych nástrojov.

Správne orgány na všetkých úrovniach v celej Európe budú musieť spolupracovať vo väčšej miere ako predtým. Výbor regiónov tieto nové výzvy očakáva a je pripravený pomôcť ďalej posilniť miestne a regionálne orgány.

Táto brožúra vysvetľuje hlavné zmeny, ktoré Lisabonská zmluva prinesie Výboru regiónov a jeho partnerom.

Európska únia posilňuje svoj regionálny a miestny rozmer – územnú súdržnosť

- Európa výslovne dodržiava zásadu **regionálnej a miestnej samosprávy**.
- V súčasnosti existujú **štyri úrovne zásady subsidiarity**: EÚ musí rešpektovať nielen národné, ale aj regionálne a miestne právomoci.
- **Územná súdržnosť** – v snahe harmonizovať hospodársky a sociálny rozvoj sa stáva základným cieľom EÚ.
- Európska komisia musí viesť **rozsiahle konzultácie** s regionálnymi a miestnymi orgánmi a zohľadniť tento rozmer pred tým, ako navrhne nové legislatívne akty.
- Závažnosť nových právnych predpisov EÚ na regionálnej a miestnej úrovni, či už finančná alebo administratívna, sa musí zanalyzovať a **minimalizovať**.
- Národné a regionálne parlamenty majú možnosť vo väčšej miere preskúmať právne predpisy EÚ prostredníctvom **systému včasného varovania**.

Zmeny, ktoré Lisabonská zmluva prináša Výboru regiónov

- **Funkčné obdobie Výboru regiónov sa predlžuje zo štyroch rokov na päť** s cieľom zosúladiť ho s funkčným obdobím Európskeho parlamentu. Predseda a predsedníctvo budú vo funkcii dva a pol roka.
- Výbor regiónov je už teda **zapojený do celého legislatívneho procesu** vzhľadom na to, že konzultovať ho povinne musí nielen Európska komisia a Rada ministrov, ale aj Európsky parlament.
- Výbor má **právo podať žalobu na Súdnom dvore Európskej únie** na ochranu svojich právomocí alebo žalobu o neplatnosť právnych predpisov EÚ, ktoré porušujú zásadu subsidiarity tým, že nerešpektujú regionálne a miestne právomoci.

2 Nové úlohy v legislatívnom procese EÚ

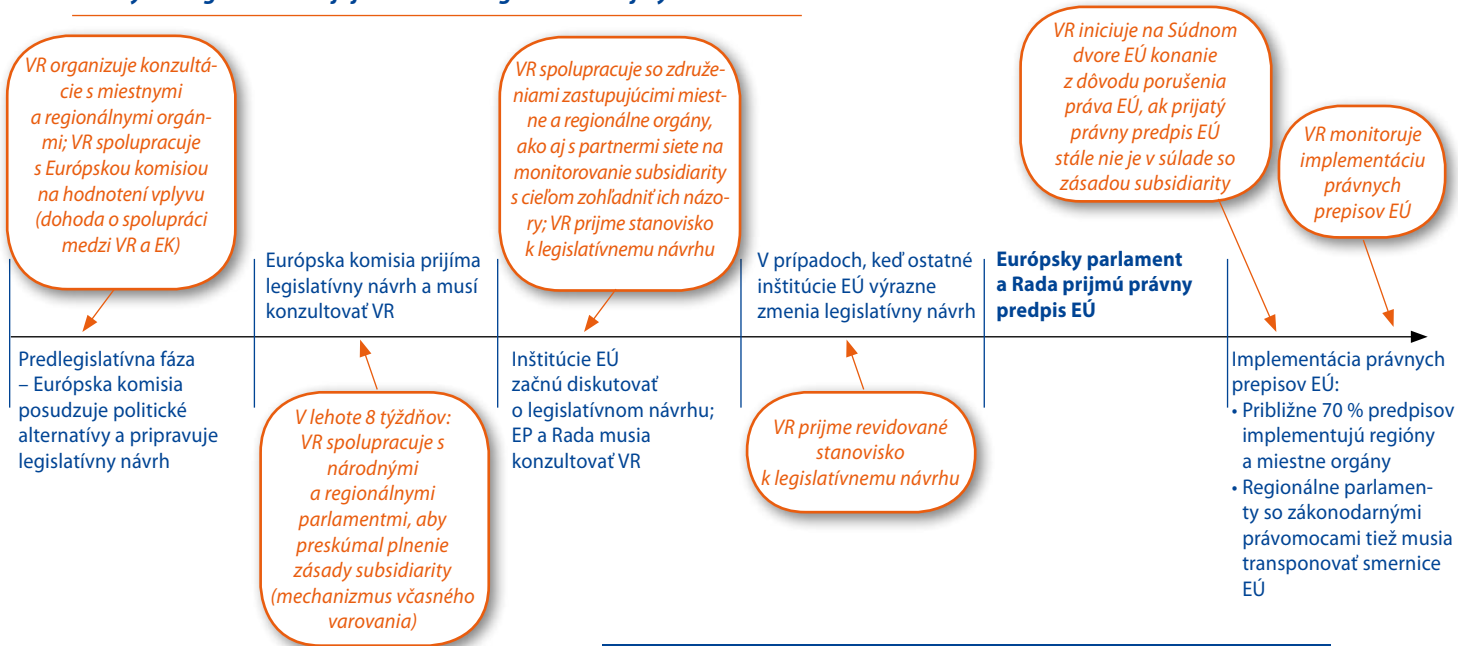
Lisabonská zmluva mení vzťah medzi Výborom regiónov a ostatnými inštitúciami EÚ. Výbor regiónov sa bude môcť **vo väčšej miere zapojiť do všetkých štádií tvorby právnych predpisov EÚ** – do prípravy, zmeny a monitorovania legislatívy, ktorá má dosah na regionálne a miestne orgány.

Vďaka tomu budú mať orgány na úrovniach, ktoré sú najbližšie verejnosti, väčší vplyv na politiku EÚ a verejnosť bude vo väčšej miere zapájaná do európskej integrácie.

Všetky tri inštitúcie, ktoré schvaľujú legislatívu EÚ - Európsky parlament, Komisia a Rada - budú teraz musieť konzultovať Výbor regiónov pri príprave právnych predpisov vo všetkých oblastiach s regionálnym dosahom. Stanoviská výboru sa budú zaoberať viacerými novými usernameami, vrátane **energetiky a klimatických zmien. Služby všeobecného záujmu**, t.j. sociálne a verejné služby a služby v oblasti infraštruktúry a ich význam pre miestne a regionálne orgány, sú obsiahnuté v protokole Zmluvy.

Okrem toho výbor teraz získal **právnú oporu** na podporu svojich konzultačných právomocí na Súdnom dvore Európskej únie. Môže chrániť svoje právomoci, ak sa nazdáva, že ich ostatné inštitúcie EÚ nerešpektovali, a napadnúť legislatívu EÚ, ktorá nedodríava zásadu subsidiarity porušením regionálnych a miestnych právomocí.

Ako Výbor regiónov obhajuje miestne a regionálne záujmy na úrovni EÚ

Konzultácie sú povinné pri všetkých právnych predpisoch EÚ v oblastiach hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, transeurópskych sietí, dopravy, telekomunikácií a energetiky, verejného zdravia, vzdelávania a mládeže, kultúry, zamestnanosti, sociálnej politiky, životného prostredia, odbornej prípravy a klimatických zmien.

Európsky parlament, Rada alebo Komisia sa môžu rozhodnúť konzultovať VR v ktorejkoľvek inej oblasti a mali by tak urobiť najmä v tých prípadoch, ktoré sa týkajú cezhraničnej spolupráce. VR môže vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy v prípadoch, keď to považuje za vhodné.

Nové postupy

Výbor prispôsobil svoje postupy s cieľom **začleniť právne zmeny**, ktoré prináša Lisabonská zmluva.

- **Väčšie zapojenie do legislatívneho procesu EÚ:** komisie VR budú môcť prepracovať stanoviská, čo im umožní rýchlo a adekvátne reagovať na diskusie medzi Európskou komisiou, Parlamentom alebo Radou.
- **Žaloby na Súdnom dvore Európskej únie:** výbor môže na ochranu svojich právomocí a zrušenie platnosti právnych predpisov EÚ, ktoré porušujú zásadu subsidiarity, podať žalobu, a to prostredníctvom väčšinového hlasovania alebo, v prípade naliehavej žaloby, rozhodnutím predsedníctva.

3 Užší pracovní vztah s Evropskou komisí

„Ak máme čeliť súčasným výzvam, všetky zložky spoločnosti – európske inštitúcie, národné, regionálne a miestne orgány, sociálni partneri aj občianska spoločnosť – musia spolupracovať s cieľom napredovať rovnakým smerom. Pokrok v Európe môžeme dosiahnuť len v partnerstve“.

*José Manuel Barroso,
predseda Európskej komisie*

Lisabonská zmluva dáva vzťahu medzi Výborom regiónov a Európskou komisiou novú dynamiku.

Počas implementácie Lisabonskej zmluvy zintenzívni Výbor regiónov diskusie s Komisiou od začiatku až do konca legislatívneho procesu. Jeho príspevok poskytnutý prostredníctvom konzultácií a stanovísk konkrétne zlepší účinnosť právnych predpisov a povedie k vytváraniu koherentnejších právnych predpisov EÚ, ktoré menej zaťažia miestne a regionálne orgány.

V súlade s novým postupom bude výbor zohrávať proaktívnu úlohu pred tým, ako Komisia predloží návrh nového právneho predpisu. V tomto štádiu bude výbor pri hodnotení **sociálneho, hospodárskeho a regionálneho vplyvu** sprostredkovateľom medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi a Komisiou. Rámec pre túto činnosť tvorí ustanovenie o posilnenej konzultácii zakotvené v Zmluve a platná dohoda o spolupráci medzi Európskou komisiou a Výborom regiónov.

Výbor bude pri analýze miestneho a regionálneho vplyvu právnych predpisov EÚ spolupracovať s národnými, regionálnymi a miestnymi orgánmi a so združeniami regiónov a miest a zabezpečovať, aby členské štáty tieto predpisy správne uplatňovali.

Po tom, ako Komisia predloží formálny legislatívny návrh, stanovisko výboru bude kľasť väčší dôraz na súlad tohto návrhu so **zásadou subsidiarity**. VR bude spolupracovať s národnými a regionálnymi parlamentmi a využije svoju platformu na monitorovanie subsidiarity, aby do svojich stanovísk včlenil príspevky regiónov a miestnych orgánov z celej Európy.

VR tiež požiada Komisiu, aby rešpektovala jeho právo byť predbežne konzultovaný, ak sa povaha návrhov v priebehu legislatívneho procesu výrazne zmení. Právo výboru napadnúť legislatívu na európskych súdoch ďalej ovplyvní Komisiu v tom, že zabezpečí, aby boli stanoviská výboru zapracované do návrhov pred tým, ako budú tieto návrhy schválené.

Spolupráca medzi Výborom regiónov a Európskou komisiou

- Dohoda medzi Komisiou a výborom z roku 2007 sa zameriava na budovanie užšieho pracovného vzťahu a na konzultácie s miestnymi a regionálnymi zainteresovanými stranami v čo najskoršom štádiu. Lisabonská zmluva umožňuje, aby sa táto dohoda naplno realizovala.
- Komisia predkladá výboru svoj ročný pracovný program. Určujú sa návrhy v prioritných oblastiach, ktoré podliehajú povinnej alebo nep povinnej konzultácii.
- Komisia požiada výbor o vypracovanie výhľadového stanoviska o budúcich politikách EÚ a štúdie o dosahu návrhov a v niektorých prípadoch o hodnoteniach vplyvu smerníc, ktoré už nadobudli účinnosť

Sieť na monitorovanie subsidiarity

Výbor svoju činnosť založí na sieti na monitorovanie subsidiarity s cieľom zabezpečiť, aby boli miestne a regionálne orgány zapojené do prípravy, implementácie a hodnotenia politik EÚ.

Sieť, ktorú Výbor regiónov vytvoril v roku 2005, umožňuje lepšiu výmenu informácií medzi miestnymi a regionálnymi orgánmi, ich združeniami a národnými parlamentmi v celej EÚ o politikách a návrhoch Európskej komisie, ktoré budú mať priamy vplyv na miestne a regionálne orgány.

Viac ako 120 partnerov predkladá svoje hodnotenia všetkých politických a legislatívnych dokumentov, ktoré výbor skúma, čím spravodajcom poskytujú cenný príspevok v priebehu vypracovania stanovísk.

Subsidiarita: zásada, na základe ktorej sa musia rozhodnutia prijímať čo najbližšie k občanom. To znamená, že v oblastiach spoločných právomocí by mali byť opatrenia prijímané na úrovni EÚ len vtedy, ak ciele politiky nie je možné dosiahnuť na miestnej, regionálnej alebo národnej úrovni a môžu byť lepšie dosiahnuté na úrovni EÚ.

Subsidiarita súvisí so zásadou proporcionality, na základe ktorej nesmú opatrenia EÚ prekračovať rámec potrebný na dosiahnutie cieľov stanovených Zmluvou o EÚ. Ak existuje viacero možností, EÚ by mala prijať také opatrenia, ktoré národným, regionálnym a miestnym orgánom dávajú čo najväčšiu slobodu.

4 Politickejší vzťah s Európskym parlamentom

Poslanci Európskeho parlamentu a členovia Výboru regiónov ako volení zástupcovia európskych občanov zvyšujú **demokratickú legitimitu** Európskej únie.

Lisabonská zmluva zavádza užší a jasnejšie definovaný vzťah medzi týmito dvoma inštitúciami. Tento vzťah by mal umožniť lepšie prepojenie verejnosti s Európskou úniou a posilniť dôveru v jej demokratický charakter.

Najvýraznejšou zmenou, ktorú prináša Lisabonská zmluva, je že Parlament – spolu s Komisiou a Radou – musí konzultovať s výborom návrhy v akejkoľvek oblasti politiky, v ktorej to predtým musela robiť len Európska komisia a Rada.

Výbor bude mať možnosť prepracovať svoje stanoviská po tom, ako ostatné inštitúcie EÚ zapracujú svoje zmeny a zároveň bude môcť sledovať politické diskusie v Parlamente, poskytovať rady svojim spravodajcom a okamžite reagovať na politický vývoj. V priebehu tohto procesu nadobudne vzťah medzi výborom a Parlamentom **konkrétnejšiu a politickejšiu podobu**.

V súlade s **novým postupom včasného varovania** môže Európsky parlament zastaviť legislatívne návrhy hlasovaním jednoduchou väčšinou, ak väčšina národných parlamentov vznesie námietky týkajúce sa subsidiarity. Ak bude mať výbor rovnaký názor ako národné parlamenty, zabezpečí, aby Európsky parlament tieto námietky ďalej zohľadnil. Rada má podobnú právomoc zamietnuť návrhy.

„V európskom legislatívnom procese potrebujeme regionálny prínos, pretože miestne a regionálne samosprávy veľmi často predstavujú úroveň, na ktorej sa táto legislatíva implementuje.“

Jerzy Buzek,
predseda Európskeho parlamentu

5 Spolupráca s národnými parlamentmi: EÚ bližšie k občanom

„Výbor regiónov vyzýva národné parlamenty, ktoré dostali rovnako ako on právo podávať sťažnosť pred súdnym dvorom, aby s ním vstúpili do stáleho dialógu s cieľom vyvinúť spoločné stratégie na efektívnu aplikáciu Protokolu o subsidiarite a na národnej úrovni efektívne a transparentne vykonávať konzultácie zástupcov miestnej a regionálnej úrovne, obzvlášť konzultácie regionálnych parlamentov so zákonodarnými právomocami.“ stanovisko VR na tému

„Usmernenia pre aplikáciu a kontrolu princípu subsidiarity a proporcionality“ (2005).

Lisabonská zmluva dáva národným parlamentom právo vyjadriť sa k legislatíve EÚ. Na základe **mechanizmu včasného varovania v rámci monitorovania subsidiarity** predkladá Európska komisia navrhované právne predpisy národným parlamentom na preskúmanie pred tým, ako môže legislatívny proces pokračovať. Sedem z trinástich „druhých komôr“ predstavujú regionálne alebo miestne orgány. V členských štátoch s regionálnymi parlamentmi, ktoré majú zákonodarné právomoci, budú musieť národné parlamenty konzultovať s týmito orgánmi.

Počas osemtyždňovej lehoty systému včasného varovania bude Výbor regiónov **úzko spolupracovať s národnými a regionálnymi parlamentmi** s cieľom zintenzívniť vzájomnú výmenu informácií, analyzovať územný dosah návrhov Komisie a posúdiť, či by sa týmito návrhmi nemala zaoberať národná, regionálna alebo miestna úroveň. Sieť na monitorovanie subsidiarity VR, do ktorej patria mnohé regionálne a niektoré národné parlamenty, sa bude zameriavať na túto politickú činnosť.

VR sa bude môcť vo svojich stanoviskách vyjadriť proti alebo podporiť obavy národných parlamentov a tiež bude môcť požiadať Komisiu, aby v procese pokračovala alebo aby prehodnotila svoje návrhy. Výbor bude tiež môcť prepracovať svoje pôvodné stanoviská na základe výsledku fázy včasného varovania. Ak bude výbor tiež toho názoru, že návrh Komisie porušuje zásadu subsidiarity, môže **požiadať Európsky parlament a/alebo Radu, aby zastavili prebiehajúci legislatívny proces.**

Výbor regiónov sa môže pridať k žalobe, ktorú na Súdny dvor Európskej únie podal niektorý národný parlament – alebo jedna z jeho komôr – s cieľom dosiahnuť vyhlásenie neplatnosti právneho predpisu EÚ na základe subsidiarity.

Subsidiarita a národné, regionálne a miestne orgány

- Zmluva prvýkrát špecificky odkazuje na **miestne a regionálne samosprávy**, ako aj na **regionálny a miestny rozmer subsidiarity**.
- Zmluva uvádza: „Podľa zásady subsidiarity koná Únia v oblastiach, ktoré nepatria do jej výlučnej právomoci, len v takom rozsahu a vtedy, ak ciele zamýšľané touto činnosťou nemôžu členské štáty uspokojivo dosiahnuť na ústrednej úrovni alebo na regionálnej a miestnej úrovni, ale z dôvodov rozsahu alebo účinkov navrhovanej činnosti ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie.“
- **Mechanizmus včasného varovania**: národné parlamenty majú osem týždňov na to, aby predložili Európskemu parlamentu, Rade a Komisii stanovisko k tomu, či je návrh legislatívneho aktu v súlade so zásadou subsidiarity. Každý národný parlament rozhodne, s ktorými regionálnymi parlamentmi a zhromaždeniami bude konzultovať.
 - Ak jedna tretina národných parlamentov rozhodne, že návrh nie je v súlade so zásadou subsidiarity, Komisia svoj návrh opätovne posúdi, ale môže ho zachovať.
 - Ak jednoduchá väčšina národných parlamentov vyjadrí námietky, Komisia opätovne preskúma svoje návrhy, ale môže ich zachovať. V tomto prípade však Rada ministrov alebo Európsky parlament môžu rozhodnúť, že návrh nie je v súlade so zásadou subsidiarity a následne ho stiahnu (55 % väčšinou členov Rady alebo väčšinou odovzdaných hlasov v EP).

6 Právo obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie posilňuje právomoci VR

Zmluva dáva výboru **právo napadnúť právne predpisy EÚ** na Súdnom dvore Európskej únie, ak sa nazdáva, že regionálne a miestne aspekty neboli adekvátne zohľadnené alebo ak inštitúcie EÚ nedodrжали právo VR byť konzultovaný.

Táto právna opora ešte viac posilňuje výrazné konzultačné práva výboru a jeho širšie právomoci v rozhodovacom procese. Mala by viesť k **rozšíreniu konzultácie v skoršej fáze legislatívneho procesu**. Výbor dúfa, že nebude musieť podávať žaloby na Súdnom dvore Európskej únie.

Právo podať žalobu tiež pomôže zabezpečiť, aby bol výbor opätovne konzultovaný, keď Komisia, Európsky Parlament alebo Rada podstatne zmenia povahu návrhu v priebehu legislatívneho procesu. V prípadoch, kedy Komisia predloží prakticky nový návrh, bude môcť výbor vyhlásiť, že tento návrh nie je rovnaký ako ten, ku ktorému sa pôvodne vyjadril.

Vo všeobecnosti môže výbor podať žalobu na Súdny dvor Európskej únie v **dvoch prípadoch**:

- ak právny predpis EÚ nedodržiava zásadu subsidiarity a obzvlášť nerešpektuje regionálne a miestne právomoci;
- ak inštitúcie EÚ počas legislatívneho procesu obišli výbor a zanedbali jeho inštitucionálne práva.

Regionálne a miestne orgány v Európe

- viac ako 90 000 miestnych a regionálnych orgánov v celej Európe, vrátane 75 regionálnych zhromaždení so zákonodarnými právomocami
- miestne a regionálne orgány implementujú **70 % všetkých právnych predpisov EÚ**
- Predstavujú:
 - 16 %** HDP v EÚ-27
 - 56 %** pracovných miest vo verejnej správe
 - 1/3** verejných výdavkov
 - 2/3** všetkých verejných investícií

Výbor regiónov v číslach

Výbor regiónov - Zhromaždenie EÚ združujúce regionálnych a miestnych zástupcov - **vznikol v roku 1994 a má 344 členov** z 27 členských štátov, ktorí sú volenými zástupcami na regionálnej a miestnej úrovni.

Výbor sa zaoberá 15 oblasťami povinnej konzultácie, ktoré sú rozdelené do 6 tematických komisií.

Výbor usporadúva **5 plenárnych zasadnutí** za rok a vypracováva **50 až 60 stanovísk**.

EURÓPSKA ÚNIA

Výbor regiónov

Rue Belliard/Belliardstraat, 101_1040 Bruxelles/Brussel _ BELGIQUE/BELGIË

Tel. +32 25468202_Fax +32 22822085

<http://www.cor.europa.eu/>